

تهیه و تنظیم:
مهندس اکبر شیرزاده

پژوهشی در مورد

تاریخ لباس و سبب آن در تمدن

آنچه امروز ما به عنوان لباس بر تن می‌کنیم، حاصل و نتیجه تغییر و تحولاتی طولانی و مستمر است که طی قرن‌های متمادی به وقوع پیوسته و اگر روزی تاریخ لباس مردم جهان به گونه‌ای کامل نوشته شود؛ به خوبی مشخص می‌شود که هر تغییر و تحولی در رابطه با پوشاک به یک رویداد یا حادثه بستگی دارد که گاهی نیز آن حادثه ناگزیر بوده ولی با مطالعه دقیق تاریخ لباس مشخص می‌شود که عوامل دیگری نیز در این زمینه دخیل بوده‌اند که اطلاع از چندوچون آن‌ها بسیار جالب است. ابتدا از زیبایی‌شناسی آغاز می‌کنیم تا به نتیجه تاریخی دست یابیم.

برای ورود به بحث زیبایی‌شناسی پوشاک شاید بد نباشد که در ابتدا نگاهی داشته باشیم به رابطه زیبایی‌شناسی و زندگی روزمره. این که زیبایی‌شناسی چه تأثیر و کارکردهایی در زندگی روزمره دارد.

زیبایی‌شناسی به عنوان یک مقوله فکری و معرفتی با ظهور مدرنیته رشد کرد و قبل از ظهور مدرنیته زیبایی‌شناسی بوده است ولی زیبایی‌شناسی به عنوان یک حوزه مستقل با رشد و گسترش مدرنیته پدید آمده و با مدرنیته ارتباط تنگاتنگی دارد. امروزه زیبایی‌شناسی به عنوان یک رشته مورد استفاده حوزه‌ها و عرصه‌های گوناگون از جمله معماری، تبلیغات رسانه‌ها، گرافیک و پوشاک قرار می‌گیرد بنابراین کاربردهای زیبایی‌شناسی امروز نامحدود است. آغاز زیبایی‌شناسی با

مدرنیته هماهنگ بوده و با آن پیوند خورده اما در کتاب‌های زیبایی‌شناسی تقریباً هم‌ردیف مدرنیته نیز توجه شده و نظریات افلاطون، ارسطو و ... نیز در این باره مطرح شده‌است.

برای اثبات تاریخ که اسم آن‌ها را می‌آورند؛ چون هویت پیدا می‌کند و هر رشته برای این که برای خود سابقه‌ای نمودار کند باید به تاریخ و زمینه آن در گذشته رجوع کند، بنابراین کسانی که کتاب‌های زیبایی‌شناسی را تدوین می‌کنند؛ برای این که سوابق آن را به دست آورند به افلاطون، ارسطو، توماس آکویناس و .. تکیه می‌کنند در حالی که دغدغه افلاطون زیبایی‌شناسی نبوده‌است.

تأثیر زیبایی‌شناسی بر زندگی روزمره

زیبایی‌شناسی یک حوزه تخصصی است که تأثیر بسیار زیادی بر زندگی روزمره انسان دارد. مثلاً گوشی همراه که مورد استفاده همگان است؛ بی‌بهره از زیبایی‌شناسی نیست و طراح آن در ابعاد، شکل و نوع آن به زیبایی‌شناسی توجه خاصی دارد؛ هم‌چنین کسانی که یک ساختمان را طراحی می‌نمایند؛ زیبایی‌شناسی در کارشان تأثیرات بسیاری دارد.

برای طراح لباس نیز زیبایی‌شناسی یک امر مهم و اساسی است اگرچه از لحاظ کیفی، تأثیر

زیبایی‌شناسی در زندگی روزمره بی‌نهایت است اما نمی‌توان میزان این تأثیر را از نظر کمی اندازه‌گیری نمود. این سوال پیش می‌آید که آیا می‌توان همان‌گونه که در مورد زیبایی‌شناسی یک تابلو نقاشی سخن گفت، در مورد زیبایی‌شناسی امور روزمره نیز سخن گفت و مثلاً به لباس به مثابه یک اثر هنری نگاه کرد؟ با این که سخن گفتن از زیبایی‌شناسی امور روزمره از سنخ دیگری است... بله، همه‌چیز می‌تواند یک اثر هنری باشد؛ بنابراین وقتی به لباس از لحاظ هنری نگریسته می‌شود؛ زیبایی به‌عنوان مهم‌ترین رکن آن قلمداد می‌شود و سعی می‌شود که مخاطب از منظر زیبایی به پوشاک جذب شود بنابراین در بازار امروز، هراندازه که زیبایی در امر پوشاک نقش بیشتری داشته باشد؛ جذابیت آن نیز افزایش خواهد یافت. تولید و مصرف که دو امر اقتصادی هستند در صورتی رشد می‌کنند که زیبایی‌شناسی، نقش ویژه‌ای در آن داشته باشد.

نکته دیگر این است که اگر به پدید آمدن لباس توجه کنیم، به نظر می‌رسد که لباس فی‌نفسه یک اثر هنری نیست و زیبایی عارض بر آن است. تفکری جداگانه لازم است که چگونه جایگاه هنری و تاریخی به‌خود گرفت. بشر ابتدایی

از لباس برای حفظ وجود خود در برابر یورش طبیعت استفاده می‌کرد؛ قرن‌ها و هزاران سال نحوه مواجهه انسان با پوشاک این‌گونه بوده و در آن دوران به هیچ‌وجه دغدغه اصلی‌اش، زیبایی در پوشاک نبوده‌است. امر زیبایی در پوشاک یک امر مدرن است و در واقع با ظهور و رشد اقتصاد، زیبایی پوشاک اهمیت بسیار پیدا کرد.

زیبایی لباس، پدیده مدرنی است که می‌توان آن را به چالش کشید چراکه جوامع پیشامدرن نیز به زیبایی لباس اهمیت می‌داند و اکنون نیز لباس‌های سنتی طرفداران بسیاری دارند لذا به‌نظر می‌رسد که باید گفت که التفات به زیبایی لباس، مدرن است نه خود زیبایی لباس.

اگرچه در جوامع پیشامدرن نیز زیبایی‌شناسی مطرح بوده اما نه به شکل متنوع امروز. برای مثال طی قرن‌های متمادی در مصر باستان، افراد به یک شکل لباس می‌پوشیدند و به محض این که در یک فرایند تولید و آفرینش هنری فرد سلیقه متفاوتش را مسلط می‌کرد آن اثر با چالش شدیدی مواجه می‌شد و به هیچ‌وجه مقبولیت نمی‌یافته است؛ بنابراین هنرمند سعی می‌کرد که اگر سلیقه و ذوقی داشته، بسیار پنهانی آن را ابراز کند اما امروزه این ذوق به دلیل استیلاي سوپر کتیوتنه، اساس

انسان امروزی از لحاظ ذهنی موجودی در حال تغییر است و تغییر و تنوع جزء ذات انسان مدرن است و از محیط و لباس یکنواخت خسته می‌شود؛ به همین دلیل همواره سعی می‌کند که با تغییر شرایط ظاهری در روحیات خود تغییر ایجاد کند.

در اینجا سوال اصلی این است که چه عوامل روان‌شناختی و جامعه‌شناختی باعث می‌ود که انسان مدرن نوع خاصی از لباس را زیبا بداند و کمپانی‌های تولیدی با رعایت چه نکاتی دست به تولید نوع خاصی از پوشاک می‌زنند؟ آنها به محیط مسلط هستند و ذوق و سلیقه افراد جامعه را به‌طور دقیق و علمی بررسی می‌کنند و به‌خصوص طیف ویژه‌ای را به‌عنوان گروه هدف مدنظر دارند چون در حقیقت مد در سطوح مختلف جامعه، نقش ایفا می‌کند و در عین حال خلاقیت در ایجاد مد، نقش کلیدی دارد. خلاقیت گاه چیزهایی را پدید می‌آورد که همه عوامل را تحت‌الشعاع قرار می‌دهد. علت دیگر تغییر سریع مد در دنیای جدید این است که انسان امروزی از لحاظ ذهنی موجودی در حال تغییر است و تغییر و تنوع جزء ذات انسان مدرن است و از محیط و لباس یکنواخت خسته می‌شود؛ به همین دلیل همواره سعی می‌کند که با تغییر شرایط ظاهری در روحیات خود تغییر ایجاد کند. این امر مهم‌ترین چیزی است که در دوران پیشامدرن وجود نداشته است بر همین اساس یکی از پارامترهای اصلی سرمایه‌داری، دامن‌زدن به تنوع است چون اگر تنوع‌طلبی نباشد؛ تولید و مصرف سرعت نمی‌گیرد.

ناپایداری مد را چگونه می‌توان توجیه کرد؟

شارل بودلر در تفسیر مدرنیته می‌گوید که مدرنیته یعنی امرناپایدار و هر لحظه نو به نو شدن. برجسته‌ترین نمود چنین امرناپایداری است و این یکی از خصلت‌های مثبتی است که در درون مدرنیته وجود دارد. در مقابل نگاه پیشامدرن مد

گوناگونی پیدا می‌کند و هر سال، طرح‌ها و مدل‌های تازه‌ای از آن وارد بازار می‌شود. اصولاً ظهور مد مساوی با تنوع و تکثر است و اساس مدرنیته، مد است و در خود لغت مدرنیته ریشه مد نهفته است. با مشاهده فرهنگ‌های بومی به این نتیجه می‌رسیم که لباس انسان‌های آن زمان نیز از تنوع بسیاری برخوردار بوده است. برای مثال در هر یک از اقوام ایرانی یا هندی نوع خاصی از لباس رایج بوده است. آن لباس‌های خاص، ویژگی هویتی آنها محسوب می‌شود که در دنیای مدرن امروز دیگر وجود ندارد و نمی‌توان تفاوت پوشش سبک‌ها و هندوها را تنوع معنا کرد. تمام سبک‌ها موهایشان را در عمامه قرار می‌داند و لباس یکسان می‌پوشیدند بنابراین باید گفت که لباس در دنیای پیشامدرن هویت‌بخش بوده اما آیا در مدرنیته زیبایی‌بخش است؟ البته درست است. در کنار زیبایی، هویت نیز وجود دارد. نوع لباس پوشیدن در واقع بیانگر منش طبقاتی، جایگاه اجتماعی، تحصیلات، فرهنگ و ... افراد است پس لباس هم‌چنان هویت‌بخش است و این هویت بسیار پویا و تغییرپذیر می‌باشد. مطلب دیگر در مورد مد است. مد چه رابطه‌ای با زیبایی دارد؟ به‌طور کلی در دنیای مدرن، مد امری زیبایی‌ست و هر چیزی که در تقابل با مد قرار می‌گیرد؛ زشت است و این خاصیت مدرنیته است. پس چه چیزی یا چه عواملی باعث می‌شود که امری به مد تبدیل شود؟ پاسخ به ابتکارات هنری، تبلیغات رسانه‌ای و کمپانی‌های قدرتمند... باز می‌گردد. برای مثال کمپانی ورساچه شکل خاصی از پوشاک را به بازار عرضه می‌کند و با ارائه معطوف به قدرتش می‌تواند ذائقه و تفکر مردم را تغییر دهد و محصولاتش را به‌روز نماید. مدسازی، محصول یک فرایند پیچیده جامعه‌شناسی، روان‌شناختی و ... است که سرمایه‌داری، محرک و پشتیبان آن است. مد از جمله مهم‌ترین ابزارهای رشد و توسعه سرمایه‌گذاری و سرمایه‌داری است و هرچه فرایند تغییر مد، سرعت بیشتری می‌گیرد، نظام سرمایه‌داری بهتر تغذیه می‌شود.

خلق اثر هنری است بنابراین شکافی بین دو انگاره پیشامدرن و مدرن وجود دارد. در انگاره پیشامدرن، هدف پوشاک صرفاً زیبایی نبود (هرچند زیبایی در آن نقش داشت) اما در عصر مدرن و با واژگونی انگاره پیشین تغییر مواضع انسان‌ها در امری از جمله پوشاک، امر زیبایی از اهمیت بسیار برخوردار شد زیرا اتکای زیبایی مدرن بر ذوق شخص است و ذوق افراد جامعه متکثر است. این نوع شرایط تازه‌ای را خلق کرده که متفاوت با شرایط قبلی است. در این جا باید سوال کرد که چرا زیبایی در فرهنگ‌های مختلف، به‌صورت نسبی است؟ امروزه مانند دوران کلاسیک، زیبایی پایه و محورهای ثابت و پایداری ندارد. افلاطون و ارسطو زمانی که زیبایی را تعریف می‌کردند، زیبایی را عبارت از حضور تقارن و حصول تناسب و یا تالو در یک اثر می‌دانستند اما امروزه در زیبایی این محورها و مقیاس‌هاک نارفته و چون زیبایی تبدیل به یک امر سوپرکتیو و ذهنی شده؛ آن چیزی که زیبایی را معنی‌دار می‌کند پدیده‌است به نام «ذوق» که یک امر ذهنی است. بنابراین هر کسی برحسب ذوق خود، سلیقه ویژه‌ای دارد و بر این اساس، زیبایی خاصی را ستایش می‌کند، البته عده‌ای هم برخلاف این نظریه، معتقدند که مدرنیته به‌دنبال یکسان‌سازی و حذف تنوع‌هاست و جهانی‌شدن را مساوی با یکسان‌سازی می‌داند. مدرنیته ممکن است در یک‌سری موارد، یکسان‌سازی را به‌همراه داشته باشد اما آن یکسان‌سازی، برداشت انتزاعی از محصولات مدرنیته است. مدرنیته آن‌چه را که با خود آورده؛ عبارت از تنوع و گستردگی و کثرت است. اصلاً پلورالیسم، اساس مدرنیته است. افرادی مانند مارکوزه که می‌گویند یکسان‌سازی از خصوصیات مدرنیته است؛ دارای برداشت خاص و جهت‌داری هستند که به چالش اساسی کشیده شده است. مثلاً در امر لباس شاهد آن هستیم که کت و شلوار سال‌هاست که در کل جهان، هژمونی پیدا کرده‌است؛ آیا این نمونه‌ای از میل به یکسان‌سازی مدرنیته نیست؟ اما همین کت و شلوار صورت‌های

را نفی می‌کند چراکه در آن منظومه، هر چیزی که ناپایدار باشد؛ قابل اعتماد نیست. گاهی اوقات لباس‌هایی مد می‌شود که ملاک‌هایی که معمولاً در تعریف زیبایی و یا امر زیبا لحاظ می‌شود؛ در آنها وجود ندارد بنابراین آیا می‌توان م شدن لباس را ملاک زیبایی آن دانست؟ در پارادایم کلاسیک و پیشامدرن بود که یک‌سری فاکتورها را برای شناسایی زیبایی ملاک قرار می‌دادند. زیبایی مدرن معیار ندارد و تنها معیار ذهن، فرد است. وقتی فردی چیزی را زیبا می‌داند، برای این که دیگران را هم با خود همراه کند؛ باید طی فرایندی زیبایی مطلوب خود را به بقیه القا کند و گرنه هیچ اشتراکی در زمینه زیبایی بین افراد نباید وجود داشته باشد؛ در حالی که این‌گونه نیست. این به شرایط بینافرهنگی و بینادهنی برمی‌گردد که جریان تبلیغات، رسانه‌ها و ... آن پدیده را می‌آورند. پس ملاک زیبایی از سوژکتیویته ناب بیرون می‌آید و تاحدودی در فرایند تعامل انسان‌ها با یکدیگر ابژکتیو می‌شود؟ به‌هر حال انسان به‌عنوان عضو اجتماع به‌تدریج تحت شرایط محیط قرار می‌گیرد.

وقتی فردی چیزی را زیبا می‌داند، برای این که دیگران را هم با خود همراه کند؛ باید طی فرایندی زیبایی مطلوب خود را به بقیه القا کند و گرنه هیچ اشتراکی در زمینه زیبایی بین افراد نباید وجود داشته باشد؛ در حالی که این‌گونه نیست. این به شرایط بینافرهنگی و بینادهنی برمی‌گردد که جریان تبلیغات، رسانه‌ها و ... آن پدیده را می‌آورند.

به این که هویت یک امر برساخته و تصنعی است را وارد دنیای مدرن کند؛ به عقیده پست مدرن، مدرنیسم نیز نوعی مداست که دورانش گذشته و اکنون ما چیزی به‌نام پست مدرنیسم نداریم. در زمینه لباس؛ ظهور جریان‌هایی مانند هیپی، رپ و .. نمونه‌هایی از تأثیر و رسوخ پست‌مدرنیسم بوده‌است؟ البته نمی‌توان هیپی را پست‌مدرن دانست زیرا هیپی در بطن و متن مدرنیته رشد

کرد و به نوعی اعتراض به مدرنیته و لباس‌های یکنواخت مدرن بود.

شخصیت‌شناسی از روی لباس

انتخاب لباس به‌ندرت می‌تواند بدون غرض باشد زیرا رازهای درون انسان‌ها در نوع پوشش آنها مشخص می‌شود. اگر فردی بدلباس بپوشد، خود لباس است که به چشم می‌آید اما اگر بی‌عیب و نقص لباس بپوشد، خود اوست که به چشم می‌آید. برای پیدا کردن معنی پنهان در طرز لباس پوشیدن به سوالات زیر پاسخ دهید. (پیشنهاد می‌شود ابتدا خودتان را در آینه نگاه کنید و سپس به این سوالات پاسخ دهید!)

۱- شما دیرتان شده و بسیار عجله دارید، چه لباسی را از کمدها بیرون می‌آورید؟

- یک شلوار و یک بلوز آستین کوتاه
- یک بلوز دکمه‌دار رسمی با کت و شلوار
- یک پیراهن (توجه فرمایید که این مورد صرفاً مربوط به خانم‌ها می‌باشد)
- یک تی‌شرت بامزه با شلوار جین
- حال بررسی کرده و می‌بینیم که انتخاب گزینه یک نشان می‌دهد که راحتی برای شما مهم‌تر است تا این که دیگران چه فکری می‌کنند. انتخاب گزینه دوم نشان می‌دهد که شما همیشه به‌آراسته بودن خود اهمیت می‌دهید و فردی منضبط هستید. گزینه سوم نشان‌دهنده بارز بودن حس زنانگی می‌باشد و در نهایت با انتخاب گزینه چهارم نشان می‌دهد که شاد بودن و لذت بردن از چیزی که می‌پوشید برای شما بسیار مهم‌تر است.

چیز را به راحتی تصاحب می کنند. آنها در بدترین شرایط می توانند بهترین تصمیم را اتخاذ نمایند.

ه- رنگ خاکستری: این افراد معمولاً شخصیتی آرام و با اعتماد به نفس بالایی دارند. هرچند روان شناسان می گویند افرادی که دل در گرو رنگ خاکستری دارند شخصیتی عصبی هستند و همیشه به دنبال آرامش می گردند. آنها در مجموع انسان هایی سرسخت و سنگین دل هستند که بانفوذ در دلشان برای همیشه جای خواهید داشت.

و- رنگ سفید: این افراد خوش قلب هستند و همیشه به دنبال دوست می گردند. این افراد معمولاً از کودکی روی پاهای خود ایستاده اند و دوست ندارند به دیگران تکیه کنند. در موقعیت های کاری همیشه در حال ساختن نردبانی برای بالا رفتن از آن هستند زیرا معتقدند از هر فرصتی باید استفاده کرد.

ح- رنگ های روشن: انتخاب این نوع رنگ ها نشان دهنده این است که این افراد به شدت سرشار از انرژی مثبت بوده و عشق و بالندگی را به اطراف خود پخش می کنند. دیدار با این افراد اگرچه ممکن است همیشه خوشایند نباشد اما بازگیری انرژی مثبت و سازنده آنها می تواند بقیه روز را برای شما زیباتر و دلچسب تر نماید.

اراده ای بالا دارد. در تصمیم گیری ها بسیار محکم عمل کرده و تا حدی خودرأی و مغرور است. این افراد اعتماد به نفس بالایی دارند و در کمک کردن به دیگران پیشقدم می شوند.

ب- رنگ آبی: اکثر آبی پوش ها دارای نگاهی عمیق هستند و شخصیتی حساس و شفاف داند. این افراد به راحتی فکر و نظر خود را به دیگران منتقل می کنند و به همین نسبت شجاعت و جرأت ویژه ای از خود بروز می دهند. آنها زندگی را زیبا دیده و بیشترین تلاش را برای استفاده بهینه از آن می کنند.

ج- رنگ مشکی: بیشتر اوقات انتخاب این رنگ نشان دهنده آن است که فرد، بسیار رویایی است که در فضایی شاعرانه زندگی می کند و در عین حال بسیار دست و دلباز است. وی تلاش می کند با تمام وجود به کمک دیگران رفته و گرهی از مشکلات آنها باز کند. آنها بسیار اجتماعی، ظریف و ساده پسند هستند.

د- رنگ قهوه ای: این افراد سمبل مهربانی هستند. برخی روان شناسان معتقدند که رنگ قهوه ای هرچه تیره تر باسد مهر و محبت بیشتر فرد را نشان می دهد. این افراد بسیار خون سرد هستند و تقریباً هر

۲- رنگ: شما تصمیم می گیرید از رنگ های ملایم استفاده کنید؛ پس رنگ..... را انتخاب می کنید:

الف- بنفش (نشان دهنده روحیه لطیف و حساس شماسست)

ب- مشکی (نشان دهنده وقار و تا حدودی جدیت شماسست)

ج- خاکستری (نشان دهنده متانت و آرامش شماسست)

د- قهوه ای (نشان دهنده روحیه پرانرژی و پرتکاپوی شماسست)

۳- آنچه همیشه در محل کار خود می پوشید.....

الف- شلوار جین (یعنی راحتی خودتان مهم تر از هر چیز دیگری است.)

ب- جامه بلند (توجه کنید که این مورد صرفاً مربوط به بانوان است) (یعنی تمایلی ندارید مورد توجه باشید و ترجیح می دهید به حال خودتان باشید)

ج- لباس براق (یعنی تمایل دارید به شدت مورد توجه باشید و جلب توجه کنید و همه در مورد شما صحبت کنند)

د- لباس رسمی (باوقار و جدی بودن در کار برای شما مهم ترین مسأله است.)

۴- برای شما لباس به معنی..... است.

الف- کاربردی و راحتی

ب- نماینده شخصیت شما

ج- شایسته و شایستگی شما

د- شاد کردن و لذت بردن

۵- وقتی در کمد لباس هایتان را باز می کنید؛

بیشترین لباس هایتان..... است:

الف- سبز

ب- مشکی

ج- آبی

د- قهوه ای

ه- خاکستری

ز- سفید

ح- رنگ های روشن

الف- رنگ سبز: انتخاب رنگ سبز برای لباس نشان می دهد که صاحب آن، شخصیتی قوی و

